

**Narkotiku kontroles un narkomānijas ierobežošanas koordinācijas padomes
sanāksmes**

PROTOKOLS

Rīgā

Datums:	16.06.2022.	Nr.	1/2022	
Sākums:	9:00	Beigas:	10:30	
Norises vieta:	attālināti – platformā MS Team			
Vada:	Antra Valdmane , valsts sekretāra vietniece veselības politikas jautājumos			
Piedalās (Padomes locekļi):	Vārds Uzvārds, amats	Piedalās		
	Iveta Gavare , Slimību profilakses un kontroles centra direktore	☒		
	Juris Stukāns , ģenerālprokurors	☒		
Nepiedalās (Padomes locekļi):	Daniels Pavļuts , veselības ministrs			
	Kristaps Eklons , iekšlietu ministrs			
	Jānis Bordāns , tieslietu ministrs			
	Anita Muižniece , izglītības un zinātnes ministre			
	Gatis Eglītis , labklājības ministrs			
	Artūrs Toms Plešs , vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs			
	Sandis Radziņš , Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes atbildīgā amatpersona narkotisko un psihotropo vielu nelegālās aprites apkarošanas jomā			
	Kaspars Podiņš , Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvaldes direktors			
	Pieaicinātie*:	Mārtiņš Lode , tieslietu ministra padomnieks	☒	
		Iļona Kronberga , Tieslietu ministrijas parlamentārā sekretāre	☒	
	Jānis Ozols , izglītības un zinātnes ministres juridiskais padomnieks	☒		
	Diāna Jakaite , Labklājības ministrijas valsts sekretāra vietniece	☒		
	Raivis Bremšmits , Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Valsts ilgtspējīgas attīstības plānošanas departamenta direktors	☒		
	Marta Krivade , veselības ministra padomniece politikas plānošanas jautājumos	☒		
	Vladislava Marāne , veselības ministra biroja vadītāja	☒		
	Jana Feldmane , Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta direktors	☒		
	Inga Birzniece , Veselības ministrijas Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vadītāja	☒		
	Dzintars Mozgis , Slimību profilakses un kontroles centra direktora vietnieks	☒		

	Aija Pelne , Slimību profilakses un kontroles centra Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vadītāja	☒
	Una Mārtiņšone , Slimību profilakses un kontroles centra Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vecākā sabiedrības veselības pētniece	☒
	Ieva Pūgule , Slimību profilakses un kontroles centra Atkarības slimību riska analīzes nodaļas sabiedrības veselības organizatore - fokālā punkta vadītāja	☒
	Imants Zaķis , Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta direktora vietnieks	☒
	Agnese Zīle-Veisberga , Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta vecākā eksperte	☒
	Kristīne Nicmane , Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības apkarošanas 2.nodaļas priekšnieka vietniece	☒
	Kalvis Klints , Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības apkarošanas 2.nodaļas galvenais inspektors	☒
	Kristīne Prusaka – Brinkmane , VID Nodokļu un muitas policijas pārvaldes direktora vietniece	☒
Protokolē:	Dana Muravska , Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākā eksperte	

Darba kārtība/ sanāksmē apspriests:

1. Uzruna. Darba kārtības apstiprināšana.
(*Padomes priekšsēdētāja vietā Antra Valdmane, valsts sekretāra vietniece*)
2. COVID-19 pandēmijas ietekme uz narkotiku tirgu un narkotiku lietošanu Eiropas Savienībā (*SPKC direktora vietnieks, EMCDDA valdes loceklis Dz.Mozgis*)
3. Atkarību izraisošo vielu lietošanas profilakses programmu īstenošana Latvijā (*SPKC Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vecākā sabiedrības veselības analītiķe Una Mārtiņšone*)
4. Veselības ministrijas izstrādātais plāna projekts “Profilakses pasākumu un veselības aprūpes pakalpojumu uzlabošanas plāns alkoholisko dzērienu un narkotisko vielu lietošanas izplatības mazināšanai 2023.-2025.gadam” (*Veselības ministrijas Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākā eksperte Dana Muravska*)
5. Dažādi

1. Sēdes atklāšana. Darba kārtības apstiprināšana

A.Valdmane: norāda, ka pagājušajā sēdē 2021.gada 29.septembrī padomes locekļi vienojās, ka turpmākajās rīcībās nepieciešams ciešāk integrēt veselības pakalpojumus ar sociālā atbalsta pasākumiem. Ņemot vērā minēto, Veselības ministrija (turpmāk – VM) pagājušā gada decembrī uzsāka domnīcu ciklu, lai konsultētos ar atkarību, t.sk. narkotiku jomā strādājošiem

ekspertiem un vienotos par risināmajām problēmām. Pēc domnīcām VM izstrādāja plāna projektu "Profilakses pasākumu un veselības aprūpes pakalpojumu uzlabošanas plāns alkoholisko dzērienu un narkotisko vielu lietošanas izplatības mazināšanas jomā 2023.-2025.gadam" (turpmāk – Plāns). Plānā iekļauti domnīcās izskanējušie priekšlikumi, kā arī tā pieredze, kas uzkrājusies pirms domnīcām un kas būtu secīgi, pakāpeniski jāīsteno. Plāna projekts līdz š.g. 20.jūnijam izsludināts publiskajā apspriešanā. VM pārstāvis informēs gan par Plāna projektu, gan par tālāko rīcību. Jautājums saglabā savu aktualitāti, jo narkotisko vielu lietotāju skaits nesamazinās. Arī COVID-19 pandēmijai bijusi zināma ietekme, radot iedzīvotājos stresu, neziņu, tādā veidā ietekmējot arī narkotisko vielu izplatīšanas un lietošanas tendences. Slimību profilakses un kontroles centra (turpmāk – SPKC) pārstāvis informēs, kā pandēmija ietekmējusi narkotiku tirgu un lietošanu Eiropas Savienībā (turpmāk – ES). Laika gaitā atkarību profilakses jomā efektivitāti ir pierādījušas selektīvā un indicētā atkarību profilakse, par ko sanāksmē informēs vēl viens SPKC pārstāvis. Narkotiku izplatības un lietošanas mazināšana ir starpnozaru jautājums. Aicina visas nozares aktīvi iesaistīties jautājuma risināšanā, kā arī atbalstīt Plānu kā prioritāro pasākumu.

Iebildumu/priekšlikumu par darba kārtību nav. Padome apstiprina darba kārtību.

2. COVID-19 pandēmijas ietekme uz narkotiku tirgu un narkotiku lietošanu Eiropas Savienībā (SPKC direktora vietnieks, EMCDDA valdes loceklis Dz.Mozgis)

D.Mozgis: informē, ka balsta prezentāciju uz Eiropas narkotiku ziņojumu par narkotikām, ko pirms dažām dienām izdevusi Eiropas Narkomānijas un narkotiku uzraudzības aģentūra. Prezentēs 2021.gada datus salīdzinājumā ar 2020.gadu.

Skat. pielikumu - Prezentācija Nr. 1

3. Atkarību izraisošo vielu lietošanas profilakses programmu īstenošana Latvijā (SPKC Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vecākā sabiedrības veselības analītiķe Una Mārtiņšone)

U.Mārtiņšone: informē par divām profilakses programmām – vispārizglītojošo skolu sociālās ietekmes atkarību profilakses programmu “Unplugged” 12-14 gadus veciem jauniešiem un atkarību profilakses programmu 13 līdz 25 gadus veciem iedzīvotājiem ar paaugstinātu atkarību izraisošo vielu lietošanas radīto veselības traucējumu attīstības risku.

Skat. pielikumu - Prezentācija Nr. 2

A.Valdmane: vaicā, vai ir kādas atsauksmes par “Unplugged” projektu no vecākiem? Vecākiem tas ir diezgan liels izaicinājums, uzzinot, ka ģimenē ir tāda problēma.

U.Mārtiņšone: programmas pilota gaitā atsaucība no pašām skolām un bērniem bija ļoti liela. Vislielākās problēmas sagādāja tieši vecāku komponente. Katrā skolā, kas piedalījās pilotā, dalībai tika uzrunāti visas skolas vecāki, ap 100 vai 200 vecākiem. Taču piedalīties atsaucās tikai vidēji no 4 līdz 10 vecākiem. Programma tika pilotēta pandēmijas apstākļos, kad spēkā bija ierobežojumi, līdz ar to vecāki nodarbībām varēja pieslēgties attālināti. Vecāki tika uzrunāti gan individuāli no skolas, gan konkrētu pedagogu puses. Jādomā, kā strādāt ar vecākiem. Pedagogi norādīja, ka tie vecāki, kas parasti ir ieinteresēti skolas dzīvē, tie arī programmā ir piedalījušies. Kopumā atsaucība no vecāku puses bijusi ļoti zema.

A.Valdmane: vērš uzmanību, ka ir izaicinājumi un ka sākums nekad nav bijis vienkāršs. Laika gaitā jāskatās, kā uzrunāt vecākus ar citām metodēm.

D.Jakaite: vaicā, kā ir ar bērniem, kas ir ārpus ģimenes aprūpes? Vai šī programma ir domāta arī bērniem, kas ir ārpus ģimenes aprūpes. Attiecībā uz vecāku dalību programmās varbūt ir vērts domāt par sadarbību ar sociālā dienesta pārstāvjiem. Tā būtu iespēja iesaistīt sociālo dienestu un paskatīties uz attiecīgās ģimenes problēmām.

U.Mārtiņšone: minētā programma ir paredzēta īstenošanai tieši skolās. Skolas organizēja darbu ar vecākiem. Otra prezentētā programma, kas ir indicētā atkarību profilakses programma, arī paredz darbu ar jauniešu vecākiem. Minētā programma paredz arī sadarbību ar sociālo dienestu un citām pašvaldību iestādēm jauniešu, kuri ir uzsākuši vielas lietot vai kuriem ir risks tās uzsākt lietot, identificēšanā. Ceram, ka pašvaldības šo iespēju aktīvi izmantos, jo tā ir unikāla iespēja strādāt kopā ar Pusaudžu resursu centru, kuriem ir liela pieredze darbā ar jauniešiem ar atkarību problēmām.

D.Jakaite: informēs par šīm programmām kolēģus no Labklājības ministrijas (turpmāk – LM). Iespējams aicinās noprezentēt šo jautājumu tuvāk, kā arī aicinās uz sarunu ar sociālo dienestu pārstāvjiem. Informācija tiks nodota arī sociālajiem dienestiem.

A.Valdmane: atbalsta šo ideju, kā arī to, ka informācija būtu izplatāma arī citām iesaistītām iestādēm, kas nāk par labu kopīgam darbam.

4. Veselības ministrijas izstrādātais plāna projekts “Profilakses pasākumu un veselības aprūpes pakalpojumu uzlabošanas plāns alkoholisko dzērienu un narkotisko vielu lietošanas izplatības mazināšanai 2023.-2025.gadam” (*Veselības ministrijas Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākā eksperte Dana Muravska*)

D.Muravska: prezentē VM izstrādāto plāna projektu “Profilakses pasākumu un veselības aprūpes pakalpojumu uzlabošanas plāns alkoholisko dzērienu un narkotisko vielu lietošanas izplatības mazināšanai 2023.-2025.gadam”. Plāns mērķēts ne tikai uz narkotisko vielu, bet arī uz alkoholisko dzērienu lietošanas samazināšanu. Plāna darbības tvērums – 3 gadi. Plāna izstrādes sākumā VM organizēja domnīcas ar veselības jomas ekspertiem, pašvaldībām, ministrijām, NVO u.c. Iespēju robežās VM centās šos priekšlikumus iekļaut Plānā, taču jāņem vērā, ka Plāns ir uz 3 gadiem, līdz ar to Plānā tika iekļauts tas, ko būtu reāli īstenot šādā laika posmā. Taču domnīcas kalpos par labu pamatu arī turpmākam darbam nākamajos plānošanas periodos. Pašlaik plāns ir izsludināts publiskajā apspriešanā līdz š.g. 20.jūnijam. Aicina sniegt priekšlikumus, kas tiks izvērtēti. Plāns tiks papildināts ar plāna īstenošanai nepieciešamo papildu valsts budžeta un Eiropas Sociālā fonda finansējumu. Tāpat izsaka pateicību klātesošām iestādēm par iesniegto informāciju par ES Rīcības plāna narkotiku jomā 2021.-2025.gadam īstenošanu. Lielākā daļa ministriju ir atsūtījušas informāciju par pasākumiem savas kompetences ietvaros. Svarīgi saprast, ka arī šis prezentētais Plāns saskan ar ES Rīcības plāna pasākumiem, kuru darbības periods arī ir līdz 2025.gadam. Par to, kādā stadijā Latvijā ir ES Rīcības plāna īstenošana, stāstīsim nākamajā Padomes sanāksmē. Tāpat būtisks jautājums ir finansējuma piešķiršana Plāna īstenošanai.

Skat. pielikumu – Prezentācija Nr. 3

A.Valdmane: aicina klātesošos sniegt atgriezenisko saiti par Plānu, ja ir kādi komentāri vai priekšlikumi. Vērš uzmanību uz sociālā atbalsta svarīgumu personām ar atkarībām. Aicina

LM pārskatīt savas iespējas un sniegt savu skatījumu par Plānā iekļautajām labklājības jomas pasākumu redakcijām. Tāpat aicina LM atsūtīt tās iespējamās normas, kas būtu būtiskas iekļaušanai Plānā, kā arī nepieciešamo finansējumu minēto pasākumu izpildei.

J.Stukāns: ir pieredze ar daudzu plānu apstiprināšanu, taču vienalga problēmas ar narkotiku izplatību nemazinās. Arī iepriekš ir bijis plāns. Gatavojot nākotnes plānu, būtu jāskatās kādi pasākumi ir bijuši iepriekš un vai tie ir devuši kaut kādus rezultātus. Līknes ar datiem rāda, ka lietošana pieaug. Paies plāna darbības periods un atkal konstatēsim, ka situācija ir pasliktinājusies. Varbūt no plāniem nav jēgas, ja situācija pasliktinās. Formāli vēlamies, lai situācija uzlabotos, taču jautājums par pievienoto vērtību. Varbūt būtu bijis labāk, ja būtu tikai 3 īstenojami pasākumi, bet bērnu un pieaugušo situācija mainītos. Ir daudz ierēdņu, kas strādā, taču cilvēki uz ielas slikti jūtas, jo viņiem nepalīdz. Narkotiku lietošana ir aizliegta, bet iesaistīto skaits narkotiku aprītē pieaug.

A.Valdmane: ierēdņu darbs balstās uz rezultātiem. Izstrādājot šo plānu, esam balstījušies uz iepriekšējiem rezultātiem un plāniem. Nevar panākt valstiskus rezultātus, tikai vienai jomai strādājos jautājuma risināšanā. Dažādām jomās ir jāsadarbojas. Jaunas narkotikas ienāk ātrāk nekā spējam noreagēt. Tas ir liels slogs veselības aprūpei. Piemēram, uzreiz var just, kad ostā ienāk jauna krava ar narkotiskām vielām, jo rezultātā palielinās neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta izsaukumu skaits pie personām, kas narkotiskās vielas pārdozē. Plāns paredz iesaistīto jomu sadarbību. Tie ir jauni cilvēki, kas lieto narkotiskās vielas, bet cilvēku resurss ir viena no mūsu valsts bagātībām.

J.Stukāns: piedāvā plāna ievadā atspoguļot secinājumus no iepriekšējiem plāniem. Gribētu plānā redzēt tomēr 90% pasākumu, kas vērsti uz bērniem. Kas attiecas uz pieaugušajiem – tā jau ir vairāk viņu izvēle. Visvairāk uztrauc jaunieši, VM vairāk jāiesaistās un tieši vidusskolās. Jāpalīdz pusaudžiem narkotisko vielu lietošanu pārtraukt, nevis norādīt uz vecākiem, kuri neiesaistās. Varbūt tas nav gluži VM pamatuzdevums, bet arī VM jāiesaistās. VM pārzina smago situāciju.

A.Valdmane: skatīsimies, ko varam plānā papildināt. Aicina J.Stukānu savukārt paskatīties arī uz tiesisko regulējumu, jo šobrīd mums ir daudzās jomās tiesības, bet ir pazuduši pienākumi pret vecākiem, pret savu veselību.

M.Krivade: pateicas J.Stukānam par jautājumu. Skaidro, kāpēc tiek gatavoti plāni viens pēc otra, bet rezultātu nav. Prezētētajā Plānā ir daudz pārceltu aktivitāšu no iepriekšējiem plāniem, jo valdība to īstenošanai nav piešķīrusi finansējumu. Šī ir arī atbilde uz jautājumu, kāpēc valsts sistēma palīdz tikai uz detoksifikāciju. Līdz šim nav bijis piešķirts finansējums plānos iekļautu pasākumu īstenošanai. Veidojot plānu tika iesaistītas vairākas ministrijas, līdz ar to šis ir kopīgs plāns. Būtiski, lai ministrijas savas iniciatīvas virzītu uz nākamā gada budžeta prioritārajiem pasākumiem. VM to noteikti darīs no savas puses. Ja iegūstam līdzekļus ārstniecības pakalpojumu uzlabošanai, bet neīstenojam saistītos atbalsta pakalpojumus, tad sanāk naudu iztērēt veltīgi, jo, nesaņemot atbalsta pakalpojumus, persona atgriežas pie tās pašas problēmas, no kuras ir ārstējusies. Veselības nozare balstās uz “one health” principu un veselības jautājumi iekļauti daudzās vidēs. Situācija traģiska ne tikai ar atkarībām, bet arī ar psihisko veselību. Pašlaik palīdzību sniedz VM, LM, bet trūkst pašu skolu un pašvaldību iesaistes. Ne jau ārsti iet uz skolām un runā par atkarībām un jācer, ka bērniem ārsts nekad arī nebūs jāsatiek. Ar bērniem jārunā psihologiem. Plāns tapis, iesaistoties vairākām iestādēm, svarīgi kopīgi prasīt valdībā līdzekļus plāna īstenošanai.

D.Jakaite: jautājums ir ļoti labs, taču uzdodams citā auditorijā. Prioritāro pasākumu ietvaros LM katru gadu prasa finansējumu, lai mainītu esošos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus

pusaudžiem gan dzīvesvietā, gan stacionārā. Taču finansējums netiek piešķirts. Arī ārējā vide ir tik dinamiska un mainīga, ienāk jaunas vielas un jauni veidi kā līdz vielām nonākt. Valsts iestādēm sanāk mazliet skriet nopakaļ. Vidusskolā runāt par atkarībām ir jau par vēlu, pat 7. vai 8.klasē jau ir par vēlu. Plānos nevaram nelikt pasākumus, jo pretējā gadījumā iebilst Finanšu ministrija un Pārresoru koordinācijas centrs. Papildu nepieciešamo finansējumu nevar prasīt, ja īstenojamie pasākumi nav ielikti plānošanas dokumentos. Tāpēc pasākumi, kuri nav ieguvuši finansējumu, tiek pārlikti nākamajos plānos. Priekšlikums virzīt plānu kā horizontālo prioritāti.

A.Valdmane: apstiprina, ka šis ir apsverams priekšlikums

D.Mozgis: uzskata, ka varam lepoties, ka iepriekšējie plāni ir devuši rezultātus, narkotiku lietošana neattīstās tā, kā varēja attīstīties. Starp Eiropas valstīm Latvija beidzot pietiekami labi izskatās.

5.Dažādi

A.Valdmane: aicina apdomāt arī citas aktuālas tēmas narkotiku kontekstā, kas būtu aktuālas un ko varētu izskatīt nākamajā Padomes sanāksmē. Aicina iesūtīt priekšlikumus D.Muravskai. Citu jautājumu no klātesošiem nav. Sēdi slēdz.

Pieņemtie lēmumi:

- Sanāksmes dalībnieki pieņem zināšanai sanāksmē prezentēto informāciju par situāciju ar narkotisko vielu apriti Eiropas Savienībā un Latvijā, par pašreiz īstenojamām atkarību izraisošo vielu lietošanas profilakses programmām, kā arī par Veselības ministrijas izstrādāto Plānu
- Padome konceptuāli atbalsta Plāna turpmāko virzību
- LM atkārtoti izskata Plānā iekļautos LM pasākumus un sniedz precizētās pasākumu redakcijas, kā arī pasākumu īstenošanai nepieciešamo finansējumu
- Narkotisko vielu aprites samazināšana ir starpnozaru jautājums, kopīgi iesaistīties jautājuma risināšanā aicinātas visas iesaistītās nozares

Sanāksmes vadītāja

(paraksts**)

Antra Valdmane

Protokolētāja

(paraksts**)

Dana Muravska

* aizpilda nepieciešamības gadījumā

izvēlēties vajadzīgo:

** PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Parakstot manuāli ar pildspalvu papīra formas dokumentu dzēst iedrukāto tekstu - (paraksts*)